

Tibisz, Grisz, Szamusz és Marisz eredetije csak olyan nyelveken keresztül juthatott el a magyarba, melyek a szóvégi *sz* hangot megtúrták. A Tiszántúl és Erdély I–IX. századi történetének útmutatása szerint ilyen a dák után a latin; majd a keleti germán: gót, gepida vagy vandál. Ezekből a húnba, innen az avarba, utóbb a bolgár-törökbe kerültek a nevek. A szóvégi *sz* vagy *s* megmaradásánál fogva a török nyelvi folytonosság a hűntől az avaron és a bolgár-törökön át a magyarig nyilvánvaló, mivel sem a szláv, sem az oláh, sem a szász nem tarthatta meg a szóvégi *sz* vagy *s* hangot. A *Tisza* névénél a nyugati germán, még pedig VI. századi langobárd formát szintén csak az avar és bolgár-török nyelv közvetíthette a magyarokak. A szlávok u. i. olyan alakban használják a *Tisza* nevét, amely csupán magyarból való átvétellel magyarázható meg.

Ezután a földrajzi nevek alapján azt bizonyítja Melich, hogy a szlávok a Duna mellé, továbbá a Szerémségbe és a Balkán-félszigetre a germánok után a VI. század folyamán kerültek. Majd arra a kérdésre tér át, hogy a VII. század után és különösen a honfoglalás korában hol és miféle szlávokat kereshetünk a jelzett területeken. Idevágó fejtegetéseinek azonban most csak egy részét adhatta, mert az Akadémia rendelkezésére álló anyagi eszközök elégtelensége miatt — sajnos — csak öt ív jelenhetett meg munkájából. De amint örömmel értesülünk, a mű — mely oly fontos lépést jelent a magyar ó-kor feltárása felé — rövid időn belül teljes egészében közkincsesé válik. *Pais Dezső.*

Madame Sans Gêne regénye. („Nélkületek?” Rozsnyó.) Az álnevű író nő regényét azzal a jóindulattal vettem a kezembe, amelyet minden írásmű iránt érzek. Hiszen a szerzőnek sok-sok napi erős szellemi munkájába került, s minden szellemi munkát, ha célja jó, tisztelet illet. A jóindulat nálam abban nyilatkozik, hogy nem mint szigorú kritikus kezdem olvasni a könyvet, összeráncolt szemöldökkel, kihegyezett ceruzával és súlyos elméletekkel fölfegyverkezve, hanem mint egyszerű regényolvasó, aki átadja magát a mű hatásának.

Amint olvasni kezdem a regényt, ez a hatás határozottan kedvező. Az író egy rendkívül szép leánykát rajzol, aki bájos, vidám, elmésen maliciózus, kinevet mindent és mindent, de azért mindenki szereti, kényezteti, hódol szélségeinek és bolondul utána. A szőke Hella kissé léha nőcske, aki csak mulat, sportol, néniével csináltatja a dolgozatait, olvasni még regényt sem olvas s elhatározza, hogy csak gazdag emberhez fog férjhez menni, mert fényben, goná nélkül akarja végigmulatni az életét.

Ez az alak nem új — szólal meg bennünk a kritikus —, a külföldi és magyar regényirodalomban számos elődje van, pl. Cherbuliez Miss Rovel-je vagy... Jó, jó — mondja erre a jóindulatú regényolvasó —, semmi új sincs a nap alatt, a fődolog az, hogy Hella jól van jellemezve, alakja élénk és mulattató. S ez igaz. A kis regényhősnőt elragadóan kedvesnek találjuk, amint ellebeg előttünk a tánciskolában, gimnazista imádoitól környezve, a jégen, a leányszúron, az iskolában, a kiránduláson, a fürdőn, mindig kacagva, szellemes szócsatákat víva, férfiszíveket tördelve és női szíveket keserű irigységgel töltve el. Látszik, hogy a szerző szinte szerelmes alakjába, kit, mint az ajánlásból sejtjük, élő modell után rajzolt. A regénynek ez a része (körülbelül egy harmada) zavartalan élvezetet szerez s tehetségre vall. Gyönyörködünk az író kedvesen csipős humorában, elmésségében, friss elbeszélő kedvében.

Amint azonban tovább olvasom a történetet, a kritikus egyszerre háttérbe szorítja bennem a regényolvasót, tehát itt valami bajnak kell lennie. Van is. Az eddigi humoros hang érzelgősbe csap át. A józan, számító, fölényes Hella fülig szerelmes lesz egy öregedő Don Juanba, s mikor az faképnél hagyja egy pletyka miatt, mérget iszik, majd meggyógyulva elhatározza, hogy orvos lesz: „Megmutatom, hogy gazdag, erős és boldog leszek; „*nélkületek!*” — nyomorult férfiak!” Látjuk, hogy itt törés van a jellemrajzban: egyszerre más Hellával van dolgunk. Ez nem élő alak többé, hanem az író képzetének szülötte, akinek a föntebbi tételt kell bizonyítania. Bizonyítja is derekasan. Egészen Jókai-hős lesz belőle: el-

végzi az egyetemet, kitűnően vizgázik, sub auspiciis regis doktor, asszisztens nagybátyja szanatóriumban, majd a szanatórium tulajdonosa és főorvosa, nagyszerű operatőr, de azért kábító toalettekben ragyogó hölgy is, kis unokaöccsének szerető anyja, nagyszerű adminisztráló tehetség stb. A „nyomorult“ férfinem mégis győzedelmeskedik rajta egy daliás kapitány személyében, kinek sikerült műtéttel megmenti az életét s kinek különféle, de nem nagyon komoly bonyodalmak után boldog feleségévé lesz. A nagyon ifjú regényolvasó hölgyközönség kétségekívül ujjongó tapssal és örömkönyvekkel fogadja ezt a befejezést, de a kritikuskak, bármilyen jóindulatú is, meg kell állapítania, hogy a történet itt már sablonossá vált. A szerző elbeszélő tehetsége ennek folyamán is fel-felcsillan a sikerültebb részletekben, de az egészet nem mentheti meg.

Hogyha hősnője lelki átalakulását, megkomolyodását, egyetemi éveinek küzdelmeit gondosan megrajzolta volna, talán elfogadhatóvá teszi a második számú Hellát.

A szerzőtől sokkal jobb regényt várunk s reméljük, hogy kapunk is.

Szinnyei Ferenc.

Két verskötet. (Szigethy Lajos: Őszi virágok. Békéscsaba, 1924. — Krüzselyi Erzsébet: Hangtalan lírán. Mármarosziget, 1924.) Ritka eset, hogy valakit a költészet szeretete élete őszén készteszen első megszólalásra. Szigethy Lajos versei és műfordításai ily „őszi virágok“. Ő maga említi, hogy megérte hatvanadik évét, s bár mélyen érzett, néma maradt. Most azonban hazafiás bánata erőt vett rajta s mert másképp nem lehet, így vél szolgálatot tenni hazájának. Ezzel egyszerűs mind főindítékának egyikére is rámutat. Mellette vallásos érzése, nagyjaink tisztelete, természetszeretete s életének emlékei azok, melyek több-kevesebb hangulati színezéssel verseiben költői kifejezést nyernek. Legsikerültebbek dalszerű darabjai. Formai tekintetben e versek a hagyományok tiszteletét mutatják s igénytelenségükben is éppúgy számot tarthatnak az érdeklődésre, mint német, francia, angol és olasz költemények alapján készült fordításai, melyek kiválasztás és alakítás tekintetében izlésre

vallanak. A könyv lényegében a kegyelet szülötte. Esetleges tiszta jóvedelmét szerzője hősi halott tanítványai emlékének megörökítésére szánta.

A másik kötet szerzője, Krüzselyi Erzsébet nem most lép először a nyilvánosság elé. Megható élményekben gyökerező költészete már több ízben szíves fogadtatásra talált s folytonos mélyülésével ihletalapjának erejéről tett bizonyosságot. Az ily módon kiérdemelt rokonszev újabb tápot nyer most kiadott versei révén. A Gondviseléstől erősen próbára tett szív könnyharmatos virágjai e bús vallomások, de éppen mert igazi érzés talajában fogantak, formailag is megkapók. Ismétlődő motívumukon, a csendrabság siratásán kívül vonzó költőiséggel szólal meg soraiban a természetszeretet, vallásosság és a szülőföldhöz való ragaszkodás. A hangulatos versek több darabjában (pl. a *Sírvirágokban*) a költő szerénysége némi kétkedéssel párosul. Mintha attól tartana, hogy költeményei már nem találnak megértésre. Kötetének olvasói e föltevés ellen bizonyára tiltakozni fognak.

Baros Gyula.

Jókai. (Zsigmond Ferenc könyve.)

A M. T. Akadémia, melyet a zivataros évek megfosztottak attól, hogy Arany és Zrínyi emlékéit az őket megillető teljességben felújíthassa a nemzet előtt, most már idejekorán gondoskodhatott arról, hogy nagy írónk alakját valódi nemzeti és történeti jelentőségében állíthassa a kegyelet oltárára. Két évtized már elég történeti távlat arra, hogy Jókait irodalmunk egészének szempontjából igazságosan méltányolhassuk. A rajongás egykori tömjénfelhői eloszlottak, a gáncsnak éles hangjai elhalkultak, de Jókai szavának büvös varázsa még melegíti szívünket, anélkül, hogy az igazság serpenyőjét akár egy-, akár másfelé lebillentené. Így adott a M. T. Akadémia Zsigmond Ferencnek megbírást, hogy Jókai kritikai jellemzését és méltatását, mintegy előhangul a százados évforduló ünnepére, megírja. Jobb tollra alig is lehetett ez igen nagy és bonyolult feladatot bízni. Zsigmond évek hosszú során át módszeresen foglalkozott Jókai életművével — erről számos koráb-